

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____Дудник І.М.
«___» _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
на тему:

**«Туристичний рейтинг регіонів
України: статистичний підхід»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 414 групи Бідна Катерина
Олександрівна

Науковий керівник: д. геогр. н., професор кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Дудник Іван Миколайович**

Нормоконтролер: _____
(підпис)

Борисюк Оксана Анатоліївна
(П.І.Б.)

КИЇВ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

Спеціальність: 242 «Туризм»

ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____Дудник І.М.

«_____»_____2021р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ

ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Бідної Катерини Олександрівни

(П.І.Б. випускника)

1. Тема роботи «Туристичний рейтинг регіонів України: статистичний підхід» затверджена наказом ректора № 688 /ст від «29» квітня 2021 р.

2. Термін виконання роботи: з 17 травня 2021 р. по 20 червня 2021 р.

3. Вихідні дані роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу матеріалів періодичних видань, нормативно-правових актів та інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

4. Зміст дипломної роботи:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТАСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ТУРИЗМОМ

ВИСНОВКИ

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми, графіки.

Таблиця 1.1 “Адміністративні регіони України”, Таблиця 1.2 “Динаміка туристичних потоків України за 2010-2019 роки”, Таблиця 1.3 “Площа природно-рекреаційних туристичних ресурсів по регіонах України за 2019 рік”, Таблиця 2.1 “Кількість суб'єктів туристичної діяльності за регіонами 2019 рік”, Таблиця 2.2 “Розподіл областей України за регіонами”, Рис. 2.1 Розподіл підприємств тимчасового розміщення і харчування по регіонах України у 2019 році, Таблиця 2.3 “Розподіл іноземних та внутрішніх туристів за регіонами у 2019 році”, Рис. 2.2 Структура природних туристичних ресурсів, Таблиця 2.4 “Рейтинг адміністративно-територіальних одиниць за величиною території природно-заповідного фонду у відсотках від їхньої загальної площі за 2020 рік”, Рис. 2.3 Рейтинг природно-ресурсного потенціалу регіонів України, Рис. 2.4 Загальний потенціал нерухомої культурної спадщини, Рис.2.5 Співвідношення кількості внесених пам'яток до Реєстру до загальної кількості об'єктів культурної спадщини, Таблиця 2.5 “Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіону України за 2019 рік”, Рис. 2.6 Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіону України, Таблиця 2.6 “Інтегральні показники туристичного рейтингу регіонів України”, Рис.2.7 Актуальний туристичний рейтинг регіонів України, Графік 3.1 Співвідношення ресурсного потенціалу областей до туристичного потоку №1, Графік 3.2 Співвідношення ресурсного потенціалу областей до туристичного потоку № 2.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1.	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження.	01.02 - 08.02.2021	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	10.02 – 10.03.2021	Виконано

3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретико-методичних аспектів статистичного дослідження туристичного рейтингу регіонів України. Написати перший розділ.	10.03 – 10.04.2021	Виконано
4.	Проаналізувати структурно-динамічну характеристику компонентів туристичного рейтингу регіонів України. Написати другий розділ.	10.04 – 22.04.2021	Виконано
5.	Розрахувати інтегральний показник туристичного рейтингу та проаналізувати його використання в управлінні туризмом. Написати третій розділ.	28.04 – 15.05.2021	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки.	15.05 – 31.05.2021	Виконано
7.	Підготувати доповідь на попередній захист, розробити демонстраційні матеріали.	01.06 – 07.06.2021	Виконано
8.	Провести роботу над зауваженнями після попереднього захисту дипломної роботи.	08.06 – 15.06.2021	Виконано
9.	Захист дипломної роботи.	17.06.2021	

7. Дата видачі завдання: «29» квітня 2021 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Дудник І.М.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Бідна К.О.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Туристичний рейтинг регіонів України: статистичний підхід.»: 58с., 9 табл., 7 рис., 2 графіка, 28 літературних джерела, 5 додатків.

Об'єкт дослідження: Адміністративні регіони України як туристичні системи.

Мета роботи: Розробити актуальний туристичний рейтинг регіонів України на основі вихідної статистичної інформації.

Методи дослідження – порівняння, розрахунок, аналіз, узагальнення.

Результати дипломної роботи можуть бути використані для формування нової стратегії України на міжнародному туристичному ринку та розвитку внутрішнього туризму.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОДИНИЦЯ, СТАТИСТИЧНИЙ ПІДХІД, ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК, ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ, ТУРИСТИЧНИЙ ПОТІК, ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА, РЕЙТИНГ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ....	9
1.1 Адміністративний регіон як туристична система.....	9
1.2 Статистичний підхід як процес аналізу даних про регіони України.....	12
1.3 Методика та дослідження туристичного рейтингу регіонів України.....	16
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	21
2.1 Актуальна статистична вихідна інформація для розрахунку туристичного рейтингу щодо розвитку туризму в регіонах України.....	21
2.2 Рейтинг природно-ресурсного потенціалу регіонів України.....	25
2.3 Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіонів України.....	29
РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ТУРИЗМОМ.....	35
3.1 Розрахунок інтегральних показників туристичного рейтингу.....	35
3.2 Аналіз регіональних відмінностей показників туристичного рейтингу....	37
3.3 Обґрунтування перспектив розвитку туризму на основі рейтингових показників в регіонах України.....	41
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток і зміна суспільних відносин вимагає вивчення та переосмислення проблем. Це стосується туризму як важливої сфери соціальної та економічної діяльності. Україна має багату історичну та культурну спадщину, природно-рекреаційні ресурси, що сприяють як розвитку внутрішнього туризму, так і прийому іноземних громадян. Загалом для розвитку туризму як галузі треба оцінити наявні ресурси в регіонах країни та сформувати їх актуальний туристичний рейтинг. В епоху пандемії ця тема актуальна як ніколи, тому що для подолання кризи в туристичній сфері ми маємо переоцінити та детальніше дослідити туристичні ресурси, можливості та загрози окремих регіонів України. Такий рейтинг дозволить краще сформувати стратегію України як на міжнародному туристичному ринку так і для внутрішнього туризму буде корисний.

Мета і завдання дипломної роботи.

Мета. Розробити актуальний туристичний рейтинг регіонів України на основі вихідної статистичної інформації.

Завдання:

- визначити географічні та кліматичні особливості регіонів України;
- визначити, які регіони більш насичені туристичними ресурсами, а які менш цікаві для потенційного туриста;
- визначити рівень розвитку туристичної інфраструктури та бренду окремих регіонів країни;
- сформулювати можливості розвитку, перспективи та загрози в туристичній сфері для окремих регіонів країни.

Об'єкт- адміністративні регіони України як туристичні системи.

Предмет- рейтингування регіонів України на основі статистичних методів, особливостей, туристичних ресурсів, рівня розвитку інфраструктури та туристичного бізнесу.

Методи дослідження. Для проведення та написання наукової роботи були обрані такі методи дослідження:

- порівняння - це встановлення відмінності між об'єктами матеріального світу або знаходження в них загального, здійснюване як за допомогою органів чуття, так і за допомогою спеціальних пристроїв;
- розрахунок - це знаходження числа, що визначає кількісне співвідношення однотипних об'єктів або їх параметрів, що характеризують ті або інші властивості;
- узагальнення - визначення загального поняття, в якому знаходить віддзеркалення головне, основне, характеризуюче об'єкти даного класу. Це засіб для утворення нових наукових понять, формулювання законів і теорій;
- аналіз - метод пізнання за допомогою розчленування або розкладання предметів дослідження (об'єктів, властивостей і т.д.) на складові частини. У зв'язку з цим аналіз складає основу аналітичного методу досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів. Під час проведення наукової роботи отримано новий (актуальний) туристичний рейтинг регіонів України. Проведено оцінку туристичних ресурсів та туристичної інфраструктури регіонів країни. Виявлено проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані дані, під час проведення наукової роботи, можна застосувати для формування нової стратегії України на міжнародному туристичному ринку та розвитку внутрішнього туризму. Для подолання проблем в туристичній сфері в окремих регіонах країни. Розробки та впровадження алгоритму дій розвитку туризму в окремих регіонах та України в цілому. Прийняття нової стратегії щодо відновлення та охорони унікальних природних та культурно-історичних туристичних ресурсів тощо.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

1.1 Адміністративний регіон як туристична система

Згідно Закону України “Про засади адміністративно-територіального устрою України”.

Адміністративно-територіальний устрій України - це обумовлена географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими чинниками внутрішня територіальна організація держави з розмежуванням її території на складові частини - адміністративно-територіальні одиниці, з метою забезпечення всім громадянам України, незалежно від місця їх проживання, сприятливих умов для повної реалізації їх людського потенціалу, забезпечення населення необхідним рівнем публічних послуг, раціональної системи управління соціально-економічними процесами, збалансованого розвитку усієї території держави.[3]

Систему адміністративно-територіального устрою України складають Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища, села, на основі яких на підставі та в порядку, визначеними цим Законом, формуються адміністративно-територіальні одиниці.[3]

Регіон - це адміністративно-територіальна одиниця регіонального рівня, яка поділяється на райони, є територіальною основою утворення та діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з метою здійснення державної регіональної політики, забезпечення збалансованого просторового розвитку та надання населенню визначених законом високоспеціалізованих публічних послуг.

Україна — унітарна держава, регіонами якої є 24 області, 1 автономна республіка (АР Крим) і 2 міста зі спеціальним статусом: Київ і Севастополь. Суверенітет держави поширюється на всю її територію — стаття 2 Конституції України.

Таблиця 1.1

Адміністративні регіони УкраїниРегіон	Площа (км²)	Адміністративний центр
Автономна республіка Крим	26081	Сімферополь
Вінницька область	26513	Вінниця
Волинська область	20144	Луцьк
Дніпропетровська область	31974	Дніпро
Донецька область	26517	Донецьк
Житомирська область	29832	Житомир
Закарпатська область	12777	Ужгород
Запорізька область	27180	Запоріжжя
Івано-Франківська область	13928	Івано-Франківськ
Київська область	28131	Київ
Кіровоградська область	24588	Кропивницький
Луганська область	26684	Луганськ
Львівська область	21833	Львів
Миколаївська область	24598	Миколаїв
Одеська область	33310	Одеса
Полтавська область	28748	Полтава
Рівненська область	20047	Рівне
Сумська область	23834	Суми
Тернопільська область	13823	Тернопіль
Харківська область	31415	Харків
Херсонська область	28461	Херсон
Хмельницька область	20645	Хмельницький
Черкаська область	20900	Черкаси
Чернівецька область	8097	Чернівці
Чернігівська область	31865	Чернігів

Поняття «регіон» слід використовувати для визначення частини території країни, яка характеризується комплексом притаманних їй природно-географічних, економічних, екологічних та інших ознак і збігається з кордонами адміністративно-територіальних одиниць України.

Туристичний регіон — це територія, яка має певні ознаки привабливості для туриста, забезпечена туристською інфраструктурою і системою організації туризму. Привабливість може бути обумовлена різними

чинниками: природними, історико-культурними, соціально-економічними. Основою формування районів є туристські ресурси, що й визначають їх спеціалізацію. Наприклад, природні кліматичні ресурси південного берега Криму сприяли створенню тут приморських курортів (Ялта, Феодосія, Алушта), а культурно-історичні пам'ятки Львова (площа Ринок, Успенська церква, Вірменський собор та ін.) стали базою для формування сучасного популярного напрямку. Розвинена інфраструктура в межах території забезпечує вищий рівень туристичної привабливості, ніж лише наявність ресурсів.

Мироненко Н. С. визначає туристський регіон як територіальну сукупність економічно взаємозв'язаних підприємств, які спеціалізуються на обслуговуванні туристів, що дозволяє найкращим чином задовольнити їх потреби, використовуючи наявні природні та культурно-історичні комплекси території, а також її економічні умови. Це територіальне утворення, яке спеціалізується на наданні населенню туристських послуг.

У вітчизняній літературі питаннями регіоналізації країни займалися В. Симоненко, В. Половкін, О. Діброва, О. Шаблій, А. Пономарьов. У загальному вигляді їхні варіанти регіоналізації країни враховують, що регіон як частина географічного простору становить цілісність природного середовища, господарства й населення. Тобто згідно з принципом регіонально-цілісного уявлення регіон розглядається науковцями як цілісна система, елементи якої перебувають у взаємодії.

Схема поділу території України, що викликана потребами розвитку туристичної галузі, обумовлюється впливом природних і соціально-економічних чинників. І саме на підставі цих факторів, на думку української дослідниці Є. Панкової, виділяються туристичні регіони і райони. Туристичний регіон розглядається науковцем як територіально-туристичну систему, яка поєднує кілька туристичних районів, що мають свої специфічні особливості і об'єднані географічними, історичними, ресурсними факторами; туристичний район – як група туристичних комплексів, об'єднаних спільною

територіальною структурою туристичного господарства. Єдиної схеми туристичного районування на сьогодні не розроблено. Частиною дослідників відокремлюється чотири туристичних регіони: Карпатський, Поліський, Дніпровський і Азово-Чорноморський, які, в свою чергу поділяються на 35 туристичних районів. Інші виділяють сім регіонів: Карпатський (західний), Волинсько-Тернопільський (північно-західний, або поліський), Житомирсько-Вінницький (буферний), Київський (центральный), Харківський (північно-східний), Дніпровсько-Донецький (південно-східний), Причорноморський (південний). Треті схильні об'єднувати три приморські райони в один Кримсько-Одесько-Азовський туристичний регіон, виділяючи також Карпатський туристичний район.[25]

Таким чином, туристичний регіон являє собою територію, що має в своєму розпорядженні об'єкти туристичного інтересу і пропонує певний набір послуг, необхідних для задоволення потреб туристів. Як туристичний регіон можуть розглядатися і окремий комплекс, і місто, місцевість, курорт, район, область, країна або навіть група країн, які турист вибирає за мету своєї подорожі.

Також, існує поділ України на географічні регіони, яких 5: Центральний, Північний, Західний, Південний та Східний.

У своїй роботі я буду розглядати кожен адміністративний регіон (область) України, як окрему туристичну систему і спираючись на статистичні дані та певні критерії буду оцінювати кожен із них.

1.2 . Статистичний підхід як процес аналізу даних про регіони України

Статистика- процес збирання, зберігання і оброблення даних про масові суспільні явища, тобто галузь практичної діяльності, спрямованої на одержання, оброблення, аналіз і видання масових даних про явища і процеси суспільного життя.

Статистичне висно́вування (англ. statistical inference) або статистичний підхід — це процес застосування аналізу даних для встановлення властивостей розподілу ймовірностей, який лежить в їх основі. Висновувальний статистичний аналіз робить висновки про властивості генеральної сукупності, наприклад, шляхом перевіряння гіпотез та отримування оцінок. Він виходить з припущення, що спостережувані дані є вибіркою з більшої сукупності.

Статистичне висно́вування створює висловлення про генеральну сукупність, використовуючи дані, вибрані з цієї сукупності за допомогою якогось виду відбору. Для заданої гіпотези про генеральну сукупність, про яку ми хочемо робити висновки, статистичне висно́вування складається з (по-перше) обирання статистичної моделі процесу, що породжує ці дані, та з (по-друге) виведення висловлень з цієї моделі.[19]

Одиницею обліку в туризмі вважається мандрівник, тобто будь-яка особа, що подорожує між двома або більше країнами незалежно від мети подорожі і використовуваного виду транспорту. Мандрівники включають відвідувачів і інших мандрівників. У свою чергу, відвідувачі поділяються на туристів (відвідувачі, які ночують) і одноденних відвідувачів. Отже, туристами є не всі особи, а тільки ті, які подорожують з різною метою, здійснюють хоча б одну ночівлю в місцях, призначених для розміщення туристів (в готелях, кемпінгах, базах відпочинку, спортивних таборах і т.п.).

Виїзний туристичний потік являє собою подорож громадян України в інші країни світу з різними цілями. За економічною природою виїзний туризм є імпортом, так як пов'язаний з вивозом грошей за кордон. Тому економічна проблема зводиться до пошуку шляхів, знижують суму вивозяться з країни грошей. Разом з тим він відіграє важливу роль - розширення культурного рівня громадян, знайомство з найбільшими досягненнями різних культур, а також з природою і звичаями життя людей в різних країнах.

В'їзний туризм за економічною суттю є експортом для приймаючої країни, так як забезпечує приплив валюти. Розширювати можливості в'їзного туризму можна, в першу чергу, за рахунок підвищення якості туристичних

послуг, що у визначальній мірі залежить від рівня розвитку туристичної інфраструктури країни або відповідних регіонів. Недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури в Україні призводить до того, що туризм розвивається з переважною орієнтацією на виїзд, що не сприяє підвищення ролі туризму для економіки країни, розвитку наявних рекреаційних зон, призводить до відтоку валюти з країни, погіршує співвідношення між в'їзними і виїзними туристами.

Внутрішній туризм — тимчасовий виїзд чи подорож усередині своєї країни громадян (резидентів) та осіб, що постійно проживають в межах своєї країни, без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування на території країни з місць свого постійного проживання для відпочинку, задоволення пізнавальних інтересів, занять спортом тощо. Коли туристи подорожують в межах своєї держави відбувається обмін грошима між регіонами цієї країни.

На основі статистичних даних з різних джерел можна аналізувати стан розвитку туризму як виїзного, так і в'їзного та внутрішнього (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Динаміка туристичних потоків України за 2010-2019 роки

	В'їзні (іноземні) туристи	Виїзні туристи	Внутрішні туристи
2010	335835	1295623	649299
2011	234271	1250068	715638
2012	270064	1956662	773970
2013	232311	2519390	702615
2014	17070	2085273	322746
2015	15159	1647390	357027
2016	35071	2060974	453561
2017	39605	2289854	476967
2018	75945	4024703	456799
2019	86840	5524866	520391

Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Спираючись на статистичні дані взяті з офіційного сайту Державної служби статистики України можна зробити певні висновки:

- з періоду 2010 по 2019 роки найбільша кількість іноземних туристів, що прибули на території України, було зареєстровано у 2010 році (335835 чол.);
- у 2014 році було зареєстровано рекордно низький показник в'їзних (іноземних туристів), пов'язано це з внутрішньо політичними подіями в країні;
- з 2015 року по 2019 показник іноземних туристів почав повільно збільшуватися, але кількість туристів прибувших в Україну у 2019 в 3,9 разів менша, ніж у 2010 році.[7]

Для аналізу та формування туристичного рейтингу регіонів України будуть використовуватись дані внутрішнього та в'їзного туризму.

Також, у формуванні рейтингу важливу роль відіграють не тільки дані туристичного потоку, а й дані щодо закладів розміщення, закладів харчування, туристичних ресурсів, наявності на території регіону діючих турагенцій та ін. (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Площа природно-рекреаційних туристичних ресурсів по регіонах України за 2019 рік

Регіон	Площа (км2)
Вінницька	8783
Волинська	18013
Дніпропетровська	6403
Житомирська	14377
Закарпатська	11500
Запорізька	6001
Івано-Франківська	8178
Київська	22081
Кіровоградська	5185
Львівська	13769
Миколаївська	8900

Одеська	11294
Полтавська	7875
Рівненська	18235
Сумська	10620
Тернопільська	5854
Харківська	7356
Херсонська	8003
Хмельницька	9690
Черкаська	11224
Чернівецька	4114
Чернігівська	14506

За допомогою статистичних даних із таблиці 1.3 можна зробити висновки, що найбільш насичені природно-рекреаційними ресурсами області- Київська та Рівненська. Регіони з найменшою площею ресурсів це Чернівецька та Кіровоградська області і тд.

Отже, за допомогою статистичного методу, а саме пошуку та обробки туристичної статистичної інформації, можна спостерігати та робити висновки щодо розвитку туризму як в країні так і в окремих її регіонах.

1.3 Методика та дослідження туристичного рейтингу регіонів України

Одним із підходів, за яким можна провести порівняльну оцінку потенціалу туристичної галузі регіону, є параметричний метод. Такий підхід, зокрема, пропонувався М.А. Окландером, який здійснюється шляхом оцінки конкурентоспроможності порівняно з відповідною галуззю інших регіонів. Оцінювання здійснюється так:

1. Формування набору ключових ознак, за допомогою яких співставляють конкурентоспроможність (потенціал) регіональних туристичних комплексів.
2. Здійснення кількісної (параметричної) локальної оцінки стану регіональних туристично-рекреаційних комплексів за кожним чинником окремо.
3. Розрахунок інтегрального показника стану регіональних туристичних комплексів за усіма вибраними ознаками.

4. Визначення місця (позиції) регіональної туристичної галузі на ринку туристичних послуг.[16]

Перевагою параметричного методу є те, що за допомогою вагових коефіцієнтів визначається значущість кожного показника, який оцінюється. Однак головним недоліком методу є суб'єктивізм остаточної оцінки: значення коефіцієнтів вагомості показників, а також бальні оцінки за кожним показником устанавлюються експертами. Отже, остаточна оцінка залежить виключно від знань, досвіду та суб'єктивних уявлень експертів про предмет оцінки.

Розрахунок інтегрального показника потенціалу туристичного регіону можна представити так:

(1.1)

$$K_i = m_1 * I_d + m_2 * I_{kte} + m_3 * I_{мс} + m_4 * I_{мзр} + m_5 * I_{ппр} + m_6 * I_p$$

де: K_i – інтегральний коефіцієнт потенціалу туристичної галузі регіону;

I_d – параметричний індекс обсягу доходів від туристичної діяльності;

I_{kte} – параметричний індекс кількості обслуговуваних туристів та екскурсантів;

$I_{мс}$ – параметричний індекс місткості санаторно-курортних закладів;

$I_{мзр}$ – параметричний індекс місткості засобів розміщення;

$I_{ппр}$ – параметричний індекс площі природних ресурсів;

I_p – параметричний індекс кількості культурно-історичних пам'яток;

$m_1 ; m_2 ; m_3 ; m_4 ; m_5 ; m_6$ – коефіцієнти вагомості

кожного з параметрів.

Одним із найпростіших та зрозумілих способів подання результатів оцінки потенціалу туристичної галузі регіонів є метод рангів. Він дає змогу визначити місце регіонів-конкурентів шляхом ранжування значень основних показників їхньої туристично-рекреаційної діяльності. Найбільш забезпечений туристичними ресурсами регіон визначається за критерієм мінімальної суми набраних рангів (якщо найкращий стан показника

визначається мінімальним рангом) або, навпаки, за критерієм максимальної суми набраних рангів (якщо найкращий стан оцінюється максимальним рангом). Шляхом порівняння суми рангів, які експерти присвоїли окремому регіону за всіма вибраними показниками, можна визначити його місце серед інших регіонів.

Перевагами методу рангів є простота застосування і можливість використання як кількісних, так і якісних показників, які поширені у сфері послуг. Однак даний метод має й певні недоліки: він дає тільки приблизний результат, не дає змоги встановити ступінь відставання одного регіону від іншого, є слабо формалізованим, дає змогу виробити тільки наближені рекомендації щодо розроблення конкурентних стратегій.

Кожен з методів має свої недоліки та переваги. Що стосується методики та дослідження туристичного рейтингу регіонів України у моїй роботі, то методика схожа: вивчення та опис показників, збір статистичної інформації, розрахунок окремих (часткових) показників (ПРП та історико-культурних), розрахунок інтегрального показника на основі часткових, аналіз інтегрального показника відповідно до плану роботи.

Виходячи з основних недоліків запропонованих методів, пропонується наступний метод, а саме “Нормування показників”. Суть методу полягає у обчисленні відносних значень показника до середнього /максимального (тобто вибраному еталонному) по групі об’єктів, що розглядаються або, навпаки, відношення середнього значення по групі об’єктів до значення показника об’єкту. Формула :

(1.2)

$$X=x:x(cp) \text{ або } X=x(cp):x, \text{ де}$$

x -значення показника; $x(cp)$ - середнє значення по групі об’єктів.

Переваги: зберігається розкид їх значень, тобто характер відмінностей між досліджуваними об’єктами по окремо взятих показниках відбивається абсолютно адекватно.

Недоліки: значні відмінності між об'єктами по одному з показників можуть істотно вплинути на значення інтегрального індикатора, що допустимо, тільки якщо такий показник має ключове значення.

Висновок до розділу 1.

Поняття «регіон» слід використовувати для визначення частини території країни, яка характеризується комплексом притаманних їй природно-географічних, економічних, екологічних та інших ознак і збігається з кордонами адміністративно-територіальних одиниць України.

Туристичний регіон — це територія, яка має певні ознаки привабливості для туриста, забезпечена туристською інфраструктурою і системою організації туризму. Привабливість може бути обумовлена різними чинниками: природними, історико-культурними, соціально-економічними. Основою формування районів є туристські ресурси, що й визначають їх спеціалізацію.

Україна — унітарна держава, регіонами якої є 24 області, 1 автономна республіка (АР Крим) і 2 міста зі спеціальним статусом: Київ і Севастополь. У своїй роботі я буду розглядати кожен адміністративний регіон (область) України, як окрему туристичну систему і спираючись на статистичні дані та певні критерії буду оцінювати кожен із них.

На основі статистичних даних з різних джерел можна аналізувати стан розвитку туризму як виїзного, так і в'їзного та внутрішнього. Також, у формуванні рейтингу важливу роль відіграють не тільки дані туристичного потоку, а й дані щодо закладів розміщення, закладів харчування, туристичних ресурсів, наявності на території регіону діючих турагенцій та ін. Отже, за допомогою статистичного методу, а саме пошуку та обробки туристичної статистичної інформації, можна спостерігати та робити висновки щодо розвитку туризму як в країні так і в окремих її регіонах.

Що стосується методики та дослідження туристичного рейтингу регіонів України у моїй роботі, то методика схожа: вивчення та опис показників, збір статистичної інформації, розрахунок окремих (часткових) показників (ПРП та

історико-культурних), розрахунок інтегрального показника на основі часткових, аналіз інтегрального показника відповідно до плану роботи. Інтегральний показник обчислюється методом “Нормування показників”.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПОНЕНТІВ ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

2.1 Актуальна статистична вихідна інформація для розрахунку туристичного рейтингу щодо розвитку туризму в регіонах України

Актуальну статистичну інформацію щодо туризму для своєї роботи я буду брати з офіційного сайту Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [7]

Державна служба статистики України (Держстат України, колишній Державний комітет статистики України, Держкомстат України) — національний орган статистики України, центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується міністром Кабінету Міністрів України.

Забезпечує проведення в життя державної політики в галузі статистики, створення і належне функціонування загальнодержавної системи економіко-статистичної інформації на території України. Є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики. Держстат України створено шляхом реорганізації Державного комітету статистики України під час адміністративної реформи 2010 року.

Заходимо на сайт і вибираємо розділ “Статистична інформація”-“Туризм” і далі аналізуємо наявну статистичну інформацію про туризм по регіонам в Україні. В документі “Туристична діяльність України 2019 рік” міститься велика кількість таблиць з статистичною інформацією.

Один з важливих показників для визначення стану розвитку туризму в регіонах України- це кількість суб’єктів туристичної діяльності. За допомогою цього показника можна визначити насиченість кожного регіону діючими туроператорами, турагентами тощо.

Таблиця 2.1

Кількість суб'єктів туристичної діяльності за регіонами 2019 рік

Регіон	Усього	Екскурсійна діяльність	Туроператори	Турагенти
Вінницька	89	2	6	81
Волинська	96	7	4	85
Дніпропетровська	429	-	15	414
Донецька	96	2	3	91
Житомирська	68	2	3	63
Закарпатська	87	3	12	72
Запорізька	153	7	3	143
Івано-Франківська	124	7	8	109
Київська	231	8	6	217
Кіровоградська	72	4	-	68
Луганська	46	2	-	44
Львівська	372	61	13	298
Миколаївська	150	-	-	150
Одеська	292	31	13	248
Полтавська	150	-	-	150
Рівненська	116	9	3	104
Сумська	106	2	3	101
Тернопільська	94	9	7	78
Харківська	261	8	8	245
Херсонська	82	9	2	71
Хмельницька	88	10	2	76
Черкаська	112	2	7	103
Чернівецька	79	2	7	70
Чернігівська	58	1	1	56
АР Крим	-	-	-	-

З даних таблиці 2.1 можна зробити висновок, що найбільша кількість суб'єктів туристичної діяльності функціонує у Львівській, Одеській та Київській областях. Найменша кількість у Луганській, Чернігівській та Житомирській областях. Дані за АР Крим-відсутні.

Наступний, не менш важливий показник “розподіл підприємств тимчасового розміщення та харчування по регіонах”. Які області в Україні більш насичені закладами розміщення та харчування має велике значення для

розвитку туризму в них. Для кожного туриста основними потребами залишається безпечне та комфортне житло та можливість якісного харчування.

Для зручності аналізу Україну можна умовно поділити на 5 регіонів: Центральний, Північний, Західний, Південний та Східний (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Розподіл областей України за регіонами

Центральний	Північний	Західний	Південний	Східний
Вінницька	Житомирська	Волинська	Запорізька	Харківська
Дніпропетровська	Київська	Закарпатська	Миколаївська	Донецька
Кіровоградська	м. Київ	Івано-Франківська	Одеська	Луганська
Полтавська	Сумська	Львівська	Херсонська	
Хмельницька	Чернігівська	Рівненська		
Черкаська		Тернопільська		
		Чернівецька		

Станом на 2019 рік насиченість регіонів закладами розміщення та харчування представлена на рисунку 2.1.

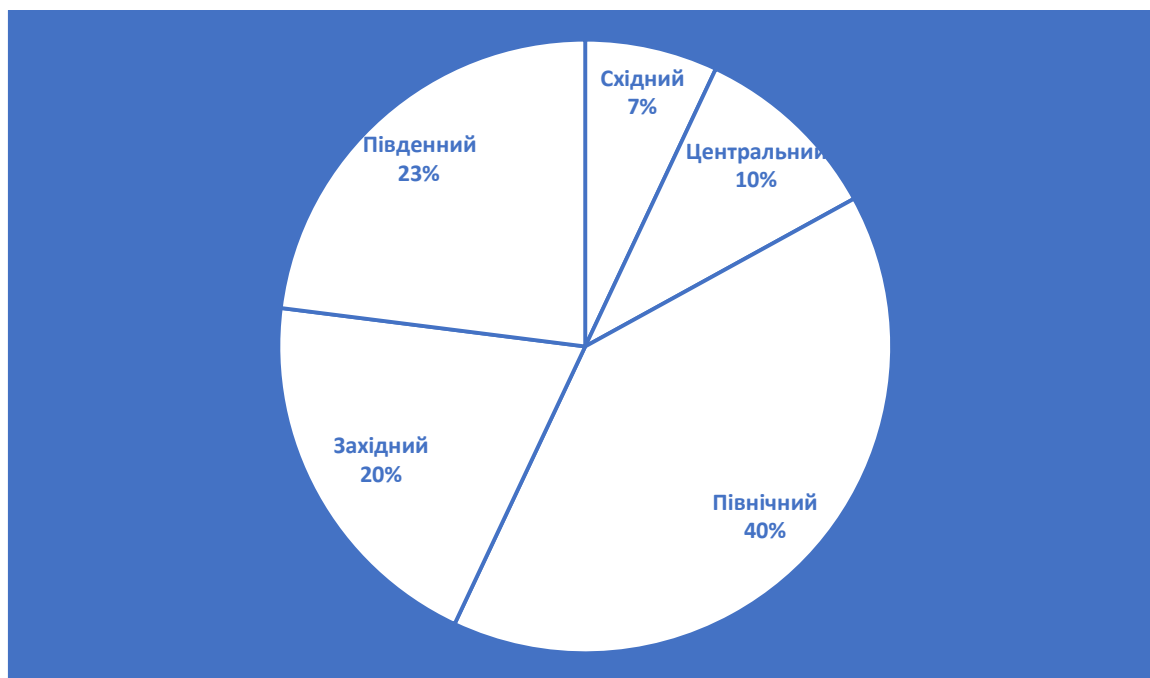

Рис. 2.1 . Розподіл підприємств тимчасового розміщення і харчування по регіонах України у 2019 р

Отже, найбільш насичений закладами розміщення та харчування-це Північний регіон, де Київська область має аж 87% від загальної кількості, Чернігівська- 5%, Сумська- 5%, Житомирська- 3%.

Далі важливо розуміти, які області приваблюють та користуються популярністю серед іноземних та українських туристів. Для цього розглянемо та проаналізуємо туристичних потік у 2019 році (Таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл іноземних та внутрішніх туристів за регіонами у 2019 році.

Область	Кількість іноземних туристів	Кількість внутрішніх туристів	Всього в'їхало у область
Вінницька	-	14837	14837
Волинська	474	1095	1569
Дніпропетровська	-	9949	9949
Донецька	8	5733	5741
Житомирська	-	858	858
Закарпатська	114	5448	5562
Запорізька	182	8438	8620
Івано-Франківська	2293	35316	37609
Київська	73954	253099	327053
Кіровоградська	-	344	334
Луганська	-	16	16
Львівська	5435	64492	69927
Миколаївська	-	796	796
Одеська	821	19827	20648
Полтавська	-	328	328
Рівненська	-	2100	2100
Сумська	-	5370	5370
Тернопільська	-	3404	3404
Харківська	223	8424	8647
Херсонська	-	2164	2164
Хмельницька	-	3385	3385
Черкаська	20	2658	2678
Чернівецька	179	1261	1440
Чернігівська	-	313	313
АР Крим	-	-	-

Проаналізувавши туристичний потік іноземних та внутрішніх туристів за 2019 рік, можна констатувати факт, що найпопулярніші області серед туристів це Київська (327053 чол.), Львівська (69927 чол.) та Одеська (20648 чол.). Області з найменшим потоком туристів- Полтавська (328 чол.), Чернігівська (313 чол.) та Луганська (16 чол.).

2.2. Рейтинг природно-ресурсного потенціалу регіонів України

Характеристику рекреаційно-туристичних ресурсів розпочнемо з їх природної складової. Насамперед, слід наголосити, що окремі види природних ресурсів впливають на рекреаційно-туристичний процес комплексно, взаємодіють і взаємодоповнюють один одного і формують те неповторне природне оточення, на фоні якого людина реалізує свою потребу відпочивати та відтворювати життєву енергію.[23]

Можна припустити, що туризм, особливо окремі його види, може існувати на основі штучно створених компонентів природного середовища. На практиці ж слід констатувати, що без відповідних природних ресурсів, розвиток і реалізація відповідних функцій є проблематичними.

Серед природних туристичних ресурсів найбільше значення для індустрії туризму та рекреаційної діяльності мають кліматотерапевтичні, водні, бальнеологічні і ландшафтні складові, які доцільно об'єднувати у клас ресурсів першого порядку (рис. 2.2). Ця група ресурсів має безпосередній вплив на розвиток рекреаційного і туристичного процесів.

До природних туристичних ресурсів другого порядку, які опосередковано впливають на рекреаційні і туристичні процеси, слід віднести орографічні, лісові та флоро-фауністичні або біотичні складники. Варто мати на увазі, що ресурси другого порядку у багатьох випадках можуть мати безпосереднє значення і відігравати провідну роль при формуванні туристичних комплексів та поширенні окремих видів відпочинку і туризму, наприклад, альпінізм,

скелелазіння, збирання грибів чи лікарських трав для власного вжитку, сафарі і фотосафарі тощо.[22]

Критерієм поділу окремих видів природних туристичних ресурсів на дві групи є їх вплив на масовість, сезонність і потужність туристичних і рекреаційних потоків, які формуються під дією окремих складових природно-географічного потенціалу.

Рис. 2.2. Структура природних туристичних ресурсів

Територія України представляє собою неоднорідно насичені природними ресурсами регіони, тому важливо проаналізувати, сформувані та показати природно-ресурсний потенціал кожного з регіонів країни. Туристичні ресурси- найважливіший з критеріїв оцінки потенціалу та розвитку туризму.

Враховуючи, що природні туристичні ресурси достатньо різноманітні та специфічні, тому їх не можливо згрупувати в один чисельний показник. Для формування природно-туристичного рейтингу регіонів України мною буде

аналізуватися саме природно-заповідний фонд та його площа у кожній області (таблиця 2.4).

Природно-заповідний фонд України — ділянки суходолу і водного простору, природні комплекси та об'єкти, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу довкілля.

Станом на 01.01.2020 відсоток заповідності в Україні становить 6,77 % від загальної площі території, що складає 4085862,37 га. Таким чином, площа ПЗФ України за роки незалежності зросла більше, ніж утричі (у 1991 р. вона становила 1310000 га). Але незважаючи на це, вона є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де середній відсоток заповідності становить 21%.

Трохи більше половини (58,06%) площі ПЗФ України займають території та об'єкти загальнодержавного значення. Серед них 19 природних і 5 біосферних заповідників, 52 національні природні парки, 326 заказників, 136 пам'яток природи, 18 ботанічних садів, 20 дендрологічних та 7 зоологічних парків, 89 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Загальна площа територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення становить 2565262,49 га, місцевого – 1853256,45 га.[18]

Таблиця 2.4

Рейтинг адміністративно-територіальних одиниць за величиною територій природно-заповідного фонду у відсотках від їхньої загальної площі за 2020 рік

Назва АТО	Площа АТО, га	Фактична площа ПЗФ, га	%	Рейтинг
Вінницька область	2 651 300	60106,444	2,27	25
Волинська область	2 014 400	219465,4	10,89	6

Назва АТО	Площа АТО, га	Фактична площа ПЗФ, га	%	Рейтинг
Дніпропетровська область	3 191 400	99623,493	3,12	22
Донецька область	2 651 700	99996,692	3,77	19
Житомирська область	2 983 200	137646,33	4,61	17
Закарпатська область	1 277 700	192438,88	15,09	3
Запорізька область	2 718 000	138183,44	5,08	14
Івано-Франківська область	1 390 000	218881,98	15,72	1
Київська область	2 813 100	292208,63	10,39	7
Кіровоградська область	2 458 800	100318,84	4,08	18
АР Крим	2 610 000	219319,36	8,41	10
Луганська область	2 668 400	93194,751	3,49	20
Львівська область	2 183 300	168864,13	7,74	12
Миколаївська область	2 459 800	77238,17	3,14	21
Одеська область	3 331 000	154389,75	4,63	16
Полтавська область	2 874 800	142550,19	4,96	15
Рівненська область	2 004 700	199477,73	9,95	8
Сумська область	2 383 400	178589,36	7,49	13
Тернопільська область	1 382 300	124185,58	8,98	9
Харківська область	3 141 500	74843,6	2,38	24
Херсонська область	2 846 100	318695,14	11,20	5
Хмельницька область	2 064 500	312579,33	15,15	2
Черкаська область	2 090 000	64595,961	3,09	23
Чернівецька область	809 700	103598,45	12,80	4
Чернігівська область	3 186 500	250537,35	7,85	11
Разом	60355900	4085862,37	6,77	

Отже, проаналізувавши природно-заповідний фонд України по областях був сформований природно-ресурсний рейтинг, де було виділено області з високим природним потенціалом (Івано-Франківська 1, Хмельницька 2, Закарпатська 3, Чернівецька 4, Херсонська 5, Волинська 6, Київська 7 і Рівненська 8). Середній природний потенціал (Тернопільська 9, АР Крим 10, Чернігівська 11, Львівська 12, Сумська 13, Запорізька 14, Полтавська 15 і Одеська 16). Низький природний потенціал (Житомирська 17, Кіровоградська 18, Донецька 19, Луганська 20, Миколаївська 21, Дніпропетровська 22, Черкаська 23, Харківська 24 і Вінницька 25 місце). Рис. 2.3.

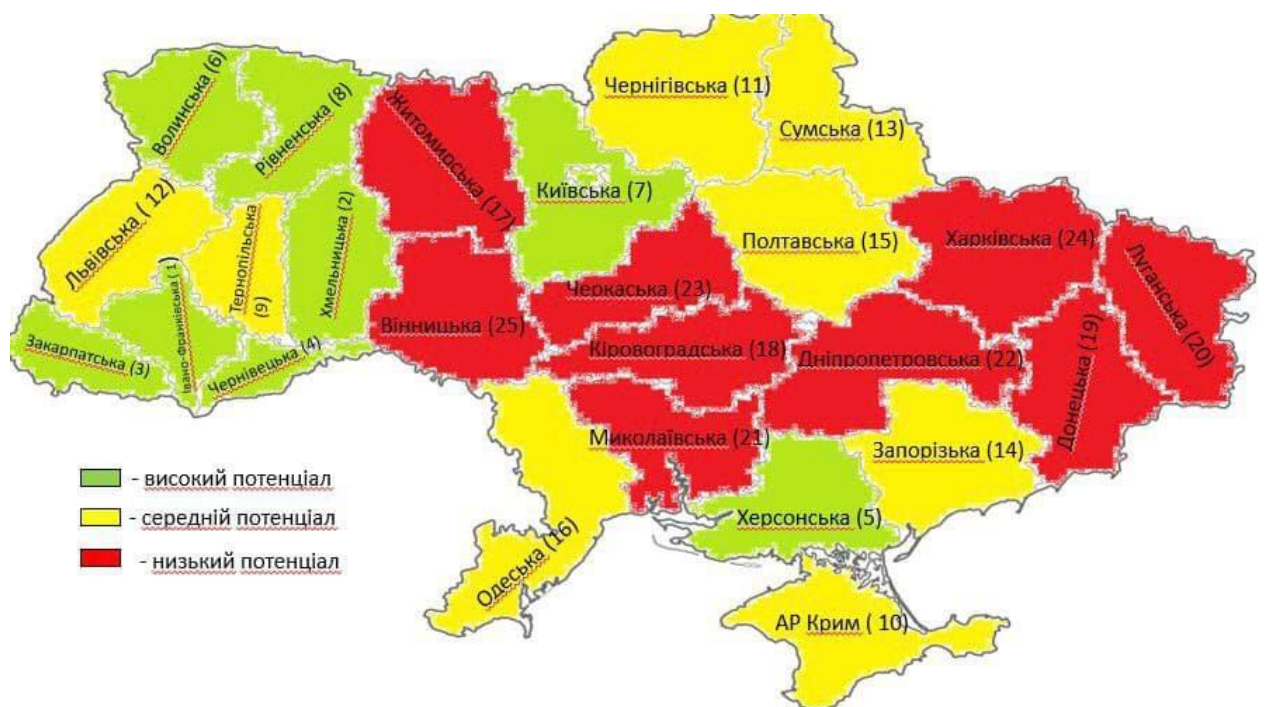

Рис.2.3. Рейтинг природно-ресурсного потенціалу регіонів України

2.3. Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіону України

Історико-культурні туристичні ресурси — це сукупність створених у процесі історичного розвитку певної території пам'ятників матеріальної і духовної культури, які є об'єктами туристського інтересу. До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам'ятки історії, історичні

архітектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні споруди культури, спорту тощо.

У нашій державі історико-культурні об'єкти практично не оцінені як туристичні ресурси, більшість визначних пам'яток не включена у туристичні маршрути, що приводить до їх використання в обмежених масштабах. Все це відчутно впливає на вітчизняний туристичний бізнес, який, за прикладом зарубіжних країн, при належній рекламі може давати значний економічний і соціальний ефект.

В Україні понад 140 тис. пам'яток перебуває на державному обліку з них 9952 внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (рис.2.4) та (рис. 2.5). Центральна частина Львова (наприкінці 1998 р. Львів увійшов до списку найцінніших в історико-культурному відношенні міст світу), Київ із спорудами доби Київської Русі, місто Жовква (Львівська область), Кам'янець-Подільський, який за кількістю пам'яток архітектури займає третє місце після Львова і Києва (9, с. 19). Визначні пам'ятки архітектури знаходяться у Чернігові, Луцьку, Ужгороді, Білгород-Дністровському, Хусті та багатьох інших містах України. Високу історичну пізнавальну цінність мають руїни Херсонеса і Пантікапея в Криму, Ольвії в Миколаївській області.[15]

Чимало в Україні монастирських комплексів, які є центрами паломництва, палацо-паркових ансамблів та інших пам'яток історії та культури, які не віднесені до туристичних ресурсів, або мало використовуються з метою активізації і опинилися поза межами активного туристичного процесу в Україні. Пам'ятки історії та культури можуть бути предметом вивчення багатьма науковими дисциплінами. У більшості випадків під ними розуміють окремі споруди, предмети, пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, витвори матеріальної і духовної культури, які мають історичну, наукову, художню або якусь іншу культурну цінність. На наш погляд, історико-культурні пам'ятки, що входять і можуть увійти до складу туристичних ресурсів, необхідно розглядати не просто як окремі об'єкти з певною історичною або культурною цінністю, а як поєднання відповідних видів ІКТР,

що мають високу атрактивність, можуть відігравати важливу роль у формуванні світогляду народу і в сукупності формувати історико-культурний туристичний потенціал поселення, місцевості, регіону. Пам'ятки історії та культури в Україні розміщені дуже нерівномірно.

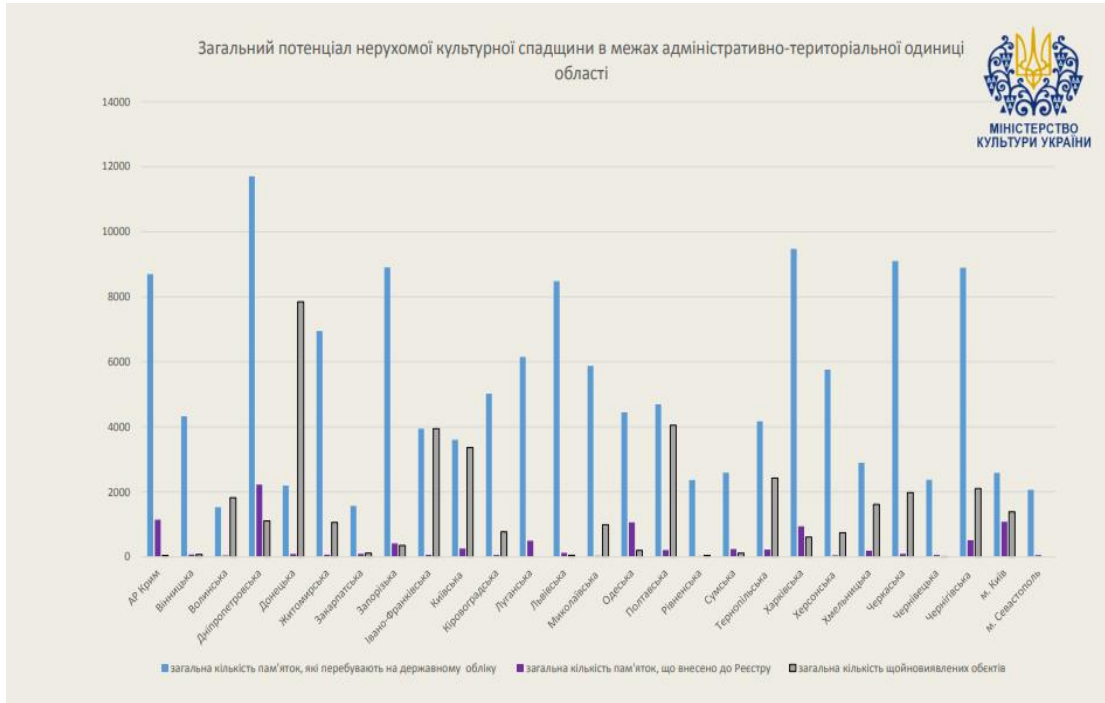

Рис. 2.4. Загальний потенціал нерухомої культурної спадщини

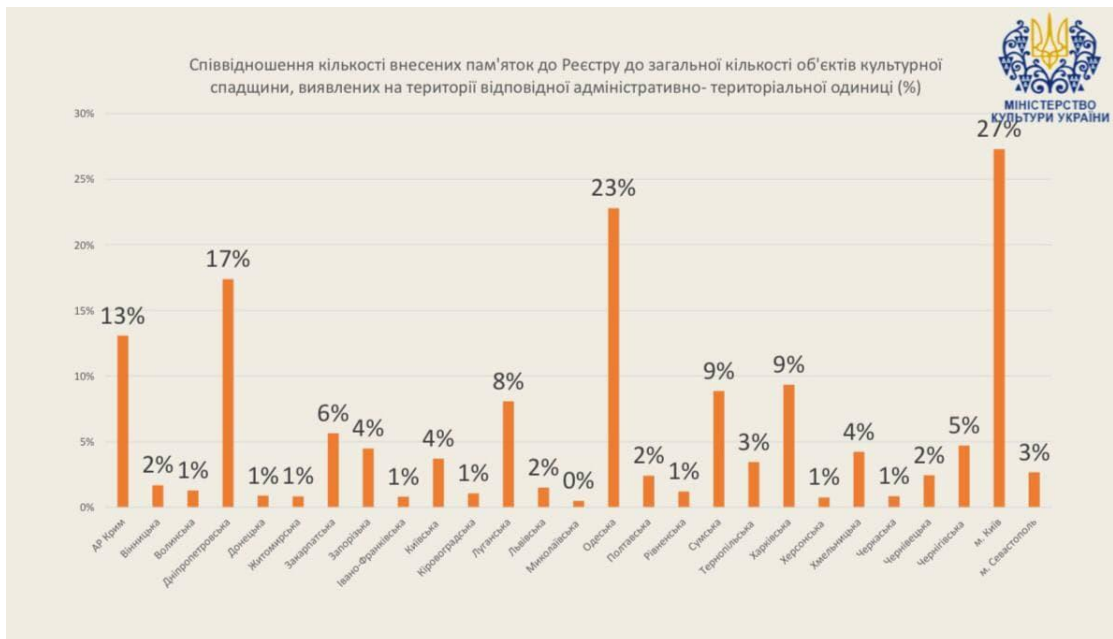

Рис. 2.5. Співвідношення кількості внесених пам'яток до Реєстру до загальної кількості об'єктів культурної спадщини

Таблиця 2.5

Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіону України за
2019 рік

Область	Кількість об'єктів ЮНЕСКО	Загальна кількість історико- культурних об'єктів, що перебувають на державному обліку	Рейтинг
Вінницька	-	4329	16
Волинська	-	1529	25
Дніпропетровська	-	11708	1
Донецька	-	2192	23
Житомирська	-	6948	8
Закарпатська	1	1568	24
Запорізька	-	8906	4
Івано- Франківська	-	3944	18
Київська	2	6190	9
Кіровоградська	-	5021	13
Луганська	-	6152	10
Львівська	1	8479	7
Миколаївська	-	5877	11
Одеська	-	4449	15
Полтавська	-	4694	14
Рівненська	-	2365	22
Сумська	-	2592	20
Тернопільська	-	4172	17
Харківська	-	9474	2
Херсонська	-	5759	12
Хмельницька	1	2896	19
Черкаська	-	9103	3
Чернівецька	1	2371	21
Чернігівська	-	8897	5
АР Крим	1	8697	6

Отже, проаналізувавши дані з Міністерства культури України “загальний потенціал нерухомої культурної спадщини України”, було сформовано рейтинг регіонів та поділено їх на 3 групи. Області з високим культурно-історичним потенціалом: Дніпропетровська (1), Харківська (2), Черкаська (3),

Запорізька (4), Чернігівська (5), АР Крим (6), Львівська (7), Житомирська (8), Київська (9). Області з середнім потенціалом: Луганська (10), Миколаївська (11), Херсонська (12), Кіровоградська (13), Полтавська (14), Одеська (15), Вінницька (16), Тернопільська (17). Області з низьким потенціалом: Івано-Франківська (18), Хмельницька (19), Сумська (20), Чернівецька (21), Рівненська (22), Донецька (23), Закарпатська (24), Волинська (25) (рис. 2.6).

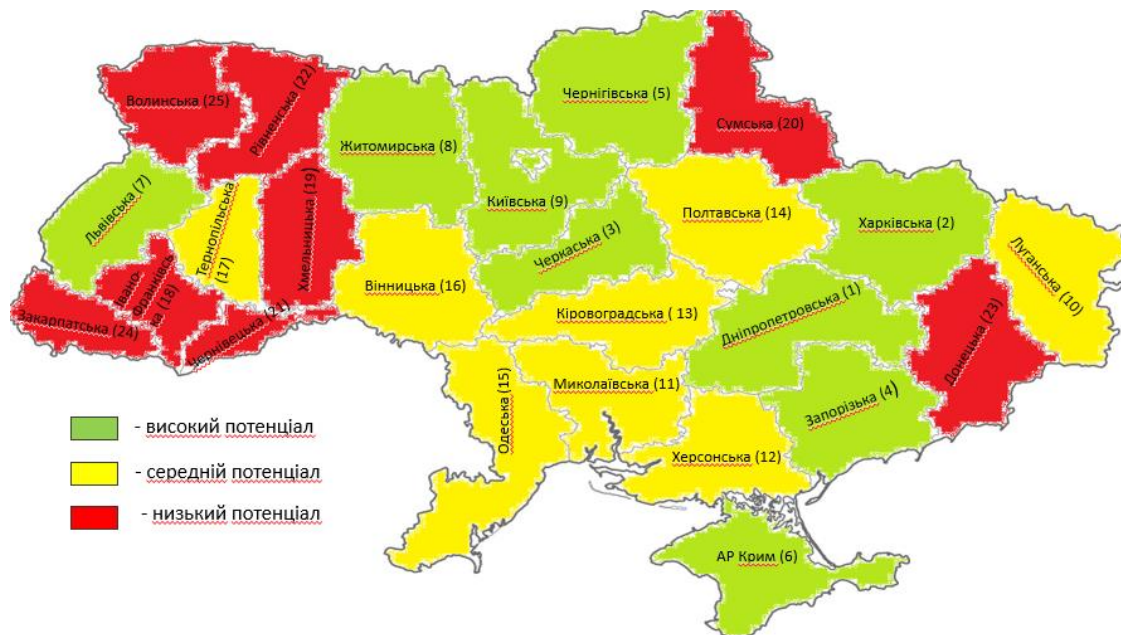

Рис. 2.6. Рейтинг історико-культурного туристичного потенціалу регіону України

Висновок до розділу 2

Користуюсь статистичними даними з Державної служби статистики України, Міністерства культури України та інших джерел була зібрала та проаналізована інформація щодо розвитку туризму та туристичного потенціалу в окремих областях України.

Один з важливих показників для визначення стану розвитку туризму в регіонах України- це кількість суб'єктів туристичної діяльності. З даних таблиці 2.1 можна зробити висновок, що найбільша кількість суб'єктів туристичної діяльності функціонує у Львівській, Одеській та Київській

областях. Найменша кількість у Луганській, Чернігівській та Житомирській областях. Дані за АР Крим-відсутні.

Наступний, не менш важливий показник “розподіл підприємств тимчасового розміщення та харчування по регіонах”. найбільш насичений закладами розміщення та харчування-це Північний регіон, де Київська область має аж 87% від загальної кількості, Чернігівська- 5%, Сумська- 5%, Житомирська- 3%.

Далі важливо розуміти, які області приваблюють та користуються популярністю серед іноземних та українських туристів. Проаналізувавши туристичний потік іноземних та внутрішніх туристів за 2019 рік, можна констатувати факт, що найпопулярніші області серед туристів це Київська (327053 чол.), Львівська (69927 чол.) та Одеська (20648 чол.). Області з найменшим потоком туристів- Полтавська (328 чол.), Чернігівська (313 чол.) та Луганська (16 чол.).

Далі спираючись на статистичні дані було сформовано рейтинг-таблиці природно-ресурсного (таблиця 2.4) та історико-культурного (таблиця 2.5) потенціалу регіонів України та для візуального сприйняття інформації і виявлення контрасту було подано рейтинг-карти ресурсного потенціалу регіонів України (рис.2.5 і рис.2.6).

РОЗДІЛ 3. ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ТУРИСТИЧНОГО РЕЙТИНГУ ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ ТУРИЗМОМ

3.1 Розрахунок інтегральних показників туристичного рейтингу

Розрахунок інтегральних показників туристичного рейтингу регіонів був здійснений методом “Нормування показників” (описаний в підрозділі 1.3). Спочатку окремо обчислювались інтегральні показники по природно-ресурсному потенціалу для кожної області, а потім по культурно-історичному потенціалу. Далі два показника одної області були додані і поділені на два для отримання адекватного порівнюваного числа. В кінцевому результаті було отримано актуальний туристичний рейтинг регіонів України спираючись на порівнянні інтегральних показників кожної області.

Таблиця 3.1

Інтегральні показники туристичного рейтингу регіонів України

Область	Інтегральний показник по природно-ресурсному потенціалу	Інтегральний показник по культурно-історичному потенціалу	Загальний інтегральний показник	Рейтинг
Вінницька	0,371802723	0,782537961	0,577170342	23
Волинська	1,357563049	0,276391902	0,816977475	17
Дніпропетровська	0,616246343	2,116413594	1,366329968	5
Донецька	0,618559826	0,396240058	0,507399942	25
Житомирська	0,851448401	1,255965293	1,053706847	10
Закарпатська	1,190386055	0,283441793	0,736913924	22
Запорізька	0,854770167	1,609906001	1,232338084	7
Івано-Франківська	1,353956737	0,712942878	1,033449807	11
Київська	1,807541708	1,118944324	1,463243016	4
Кіровоградська	0,620551648	0,907628344	0,764089996	20
Луганська	0,576484124	1,112075199	0,844279662	15
Львівська	1,044556201	1,532718727	1,288637464	6

Миколаївська	0,477777572	1,062364425	0,770070998	19
Одеська	0,955023166	0,804229935	0,87962655	13
Полтавська	0,881783485	0,848517715	0,8651506	14
Рівненська	1,233927787	0,427512654	0,83072022	16
Сумська	1,104712949	0,468546638	0,786629793	18
Тернопільська	0,768187751	0,754157628	0,76117269	21
Харківська	0,462968805	1,712581345	1,087775075	9
Херсонська	1,971378378	1,041033984	1,506206181	2
Хмельницька	1,933546124	0,523499638	1,228522881	8
Черкаська	0,399576892	1,645516992	1,022546942	12
Чернівецька	0,640834833	0,428597252	0,534716043	24
Чернігівська	1,549767724	1,608279103	1,579023414	1
АР Крим	1,356662151	1,572125813	1,464393982	3

Отже, з таблиці 2.6 видно актуальний туристичний рейтинг регіонів України. Області з високим потенціалом: Чернігівська (1), Херсонська (2), АР Крим (3), Київська (4), Дніпропетровська (5), Львівська (6), Запорізька (7), Хмельницька (8), Харківська (9). Області з середнім потенціалом: Житомирська (10), Івано-Франківська (11), Черкаська (12), Одеська (13), Полтавська (14), Луганська (15), Рівненська (16), Волинська (17). Області з низьким потенціалом: Сумська (18), Миколаївська (19), Кіровоградська (20), Тернопільська (21), Закарпатська (22), Вінницька (23), Чернівецька (24), Донецька (25).

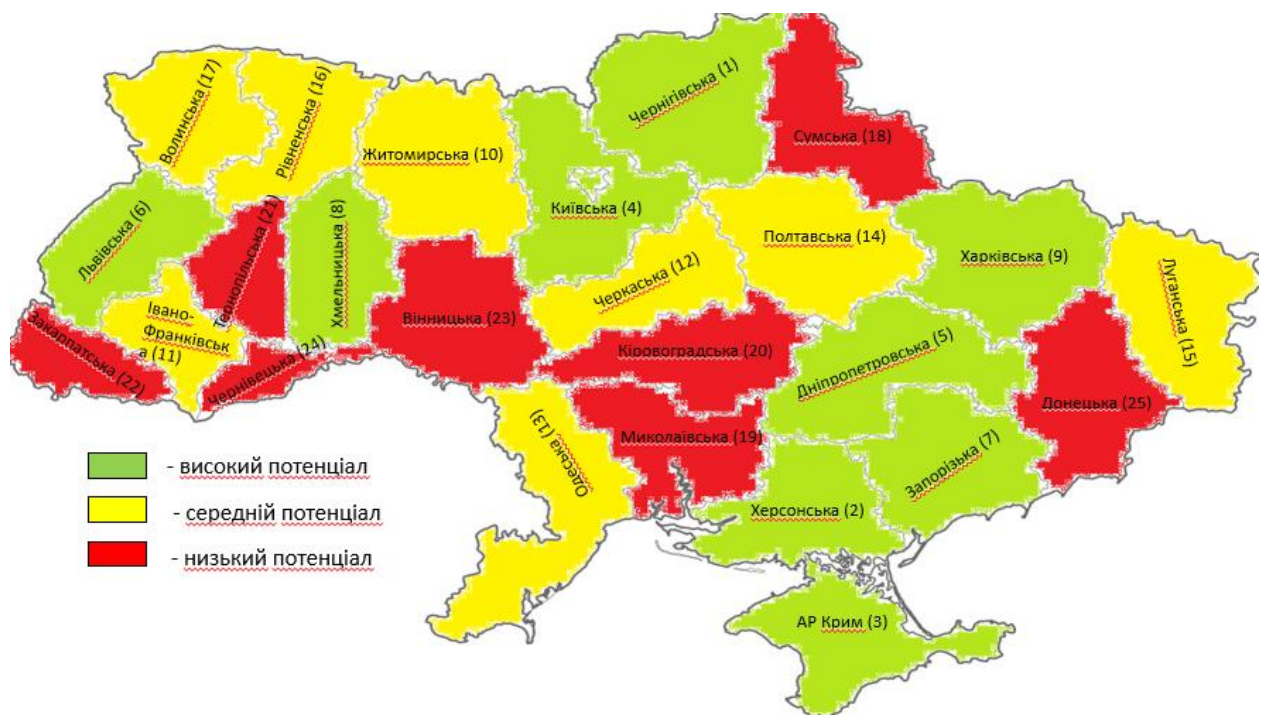

Рис. 3.1. Актуальний туристичний рейтинг регіонів України

3.2. Аналіз регіональних відмінностей показників туристичного рейтингу

Актуальний туристичний рейтинг регіонів України ґрунтується на природних та культурно-історичних ресурсах, але для повного розуміння ситуації, як вже було згадано раніше, треба враховувати і інші не менш важливі фактори: насиченість регіонів суб'єктами туристичної діяльності, наявність туристичної інфраструктури та імідж і популярність регіонів серед туристів.

Основна проблема країни та розвитку туризму в ній-це відсутність розуміння наскільки дійсно ресурсно багата Україна та відсутність розвитку інфраструктури. Основний акцент робиться на популярні та туристично розвинені області: Київська, Львівська та Одеська. Ці області дійсно користуються популярністю серед туристів, як українських так і іноземних (таблиця 2.3), вони насичені закладами розміщення та харчування (рис.2.1) різного класу та суб'єктами туристичної діяльності (таблиця 2.1), але якщо подивитись на ресурсний потенціал, то ці області займають далеко не завжди

лідуючі позиції. Багато дійсно ресурсно насичених регіонів залишаються без уваги, не кожен пересічний українець згадає про чудовий біосферний заповідник “Асканія-Нова” (Додаток А) в Херсонській області або про печери в Тернопільській області (Додаток Б). Тому, для бачення контрасту між ресурсним потенціалом регіонів і їх популярністю серед туристів було побудовано графіки, де видно співвідношення ресурсного потенціалу до туристичного потоку та кількості суб’єктів туристичної діяльності. Аналізувати усі регіони на графіку важко, адже між деякими областями дуже великий розрив по туристичним потокам. Тому було побудовано два графіки з найпопулярнішими областями по туристичним потокам та найменш популярними в співвідношенні з їх ресурсним потенціалом (дані порівнювалися по інтегральним показникам).

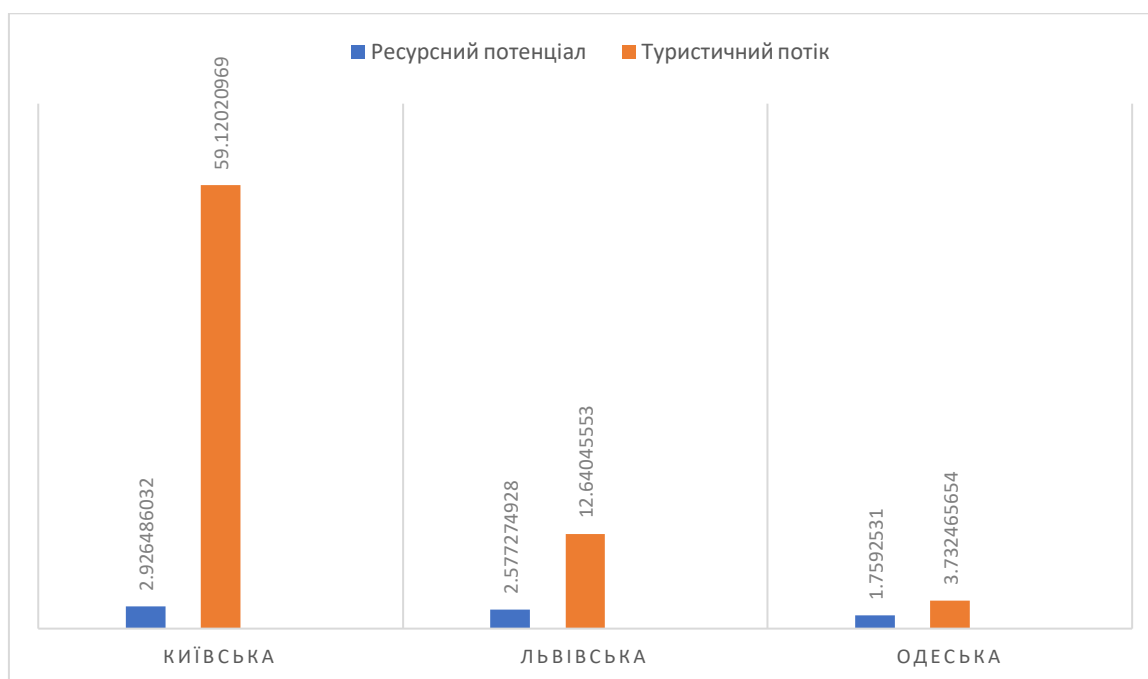

Рис.3.2. Співвідношення ресурсного потенціалу областей до туристичного потоку № 1

На графіку добре видно як сильно відрізняється показники ресурсного потенціалу від туристичного потоку. Лідирує Київська область по зрозумілим причинам, адже саме місто Київ-столиця України, приймає найбільшу кількість туристів з різною метою. Але Львівська та Одеська області дуже

добре показують ситуацію з туризмом у країні. Ці області хоч і не займають перші позиції в ресурсному рейтингу, але добре розвивають туристичний імідж і активно використовують свої ресурси. Також, в Київській, Львівській та Одеській областях добре розвинута туристична інфраструктура. Отже, стає зрозуміло, що ресурси не основний козир. Без гарної маркетингової політики та інфраструктури області з високим ресурсним потенціалом можуть залишитись без туристів, як це видно на графіку 3.3.

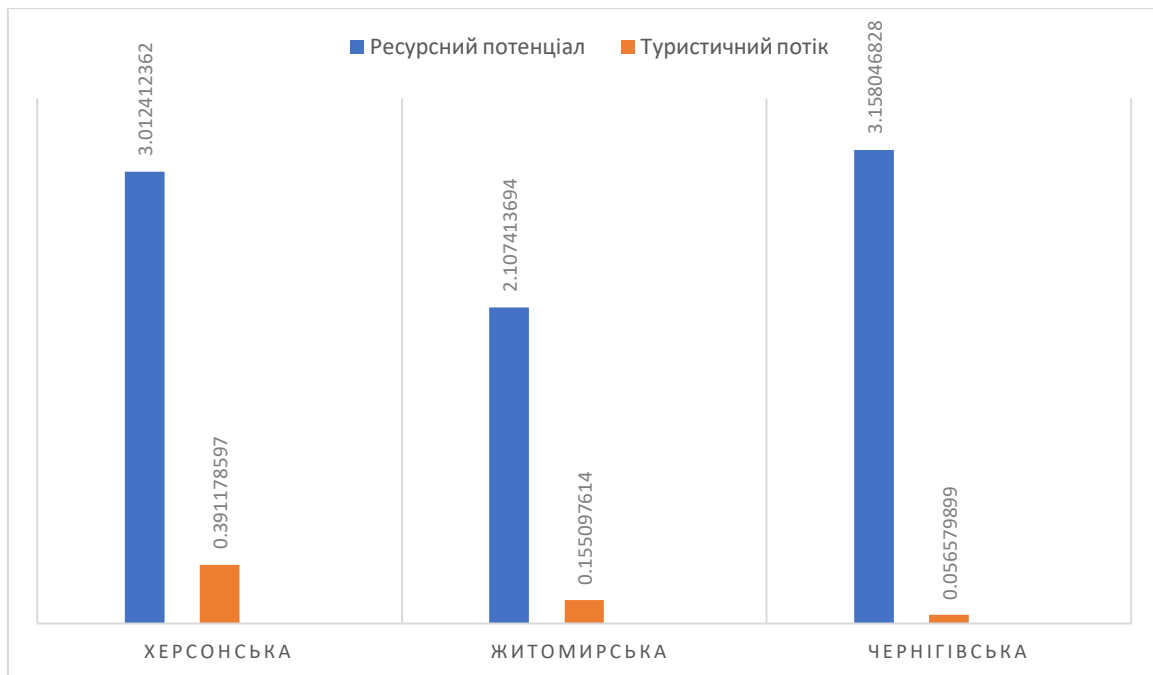

Рис.3.3. Співвідношення ресурсного потенціалу областей до туристичного потоку № 2

У актуальному туристичному рейтингу, що ґрунтується на туристичних ресурсах, (рис. 3.1) Чернігівська область займає 1 місце, Херсонська 2 і Житомирська 10, але аналізуючи туристичні потоки, навіть і не скажеш, що області приваблюють туристів. Також, в цих регіонах функціонує найменша кількість суб'єктів туристичної діяльності.

Також, цікавою є Закарпатська область, яка у загальному ресурсному рейтингу займає аж 22 місце з 25 областей, хоча окремо по природним ресурсам займає 3 місце. Багато туристів поспішають туди на бальнеологічні

курорти, термальні води у Берегово та Косино (Додаток В та Г), взимку покататись на лижах або влітку сходити у похід.

Чернівецька область володіє одним з об'єктів Всесвітньої спадщини Юнеско – Чернівецьким університетом, який колись був резиденцією митрополитів Буковини (Додаток Г). А от з інфраструктурою у області дуже погано, взагалі у Чернівецькій області хоч якась туристична інфраструктура знаходиться у самому місті Чернівці. Потік туристів - один з найменших показників, хоча область займає вигідне географічне положення. Транзитна, але дуже маленька область займає аж 24 місце у ресурсному рейтингу.

Луганська область , на території якої ведуться бойові дії з російськими окупантами, теж не може активно розвивати туризм, адже на даний момент, там зруйновано більшу частину інфраструктури, а потік туристів припинений. А от якщо характеризувати ресурсний потенціал регіону, то Луганщина займає 15 місце в рейтингу. У області налічується 6152 історико-культурних об'єктів, що перебувають на державному обліку, та майже 24 тис. га території займає ПЗФ.

Волинська та Рівненська області теж мають середній ресурсний потенціал. Ці області більш багаті на природні туристичні ресурси, але разом за 2019 рік прийняли всього лиш 4000 туристів. Проблеми ті ж самі- відсутність якісної туристичної інфраструктури та маркетингової компанії.

Аналізуючи усі фактори розвитку туризму по окремим регіонам України видно чіткий контраст. Области з високими показниками туристичних ресурсів займають середні показники туристичного потоку і завжди це пов'язано з відсутністю маркетингової політики та низьким відсотком туристичної інфраструктури.

3.3. Обґрунтування перспектив розвитку туризму на основі рейтингових показників в регіонах України

Спираючись на актуальний туристичний рейтинг регіонів України, що ґрунтується на туристичних ресурсах, можна визначити області, які мають перспективи для активного розвитку туризму.

Почнемо з лідерів рейтингу. Чернігівська область (1 місце) має понад 250 тис. га ПЗФ та 8897 культурно-історичних об'єктів, що перебувають на державному обліку. Регіон добре насичений закладами харчування та розміщення. Але туристичний потік критично малий. За 2019 рік область прийняла 313 українських туристів, а інформація щодо іноземних туристів відсутня (Держстат України). Хоча область має вигідне географічне положення, адже межує зі столицею Київською областю. Відстань від м. Чернігова до м. Києва: залізницею 209 км; автошляхом 141 км. Аналізуючи сайт ОДА Чернігівської області, можна зрозуміти, що туризм як галузь економіки не вважають перспективною. Пріоритетними визнають харчову, паливну, машинобудівничу і металообробну, деревообробну, целюлозно-паперову промисловість. Стратегія розвитку туризму на даний період перебуває у стадії розробки (наказ від 26.04.2021 року).[9] У регіоні за даними 2019 року функціонує всього лиш 58 суб'єктів туристичної діяльності. Можна зробити висновок, що основною проблемою чому область з високим ресурсним показником перебуває у такому стані розвитку туризму- це відсутність визнання туризму в регіоні перспективною галуззю економіки та активної розробки стратегії розвитку.

Друге місце в рейтингу займає Херсонська область, ПЗФ якої становить понад 11% території самої області і вихід до Чорного та Азовського морів, а культурно-історичний потенціал налічує 5759 об'єктів, що перебувають на державному обліку. На жаль, відсоток туристичної інфраструктури не відповідає масштабам і потенціалу області. За інформацією 2019 року налічується 82 суб'єкта туристичної діяльності і 2164 прибувших українських

туристів, дані щодо іноземних туристів-відсутні. Ознайомившись з програмою “Розвитку туризму та курортів у Херсонській області на 2019-2021 роки”, яка затверджена 14 грудня 2018 року, на сайті ОДА Херсонської області, можна зробити висновок, що обласна влада бачить перспективу у розвитку саме галузі туризму. На сайті написано: “Метою Програми: є формування сприятливих умов для становлення сфери туризму та курортів як провідної високорентабельної галузі економіки області та забезпечення її сталого розвитку, згідно з міжнародними стандартами якості та з урахуванням європейських цінностей, зокрема вдосконалення сучасної туристичної інфраструктури області; створення позитивного іміджу Херсонщини як осередку туризму на загальнодержавному та міжнародному рівнях; формування конкурентоспроможного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби мешканців області та її гостей; підвищення якості надання туристичних послуг; раціональне використання природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу; залучення інвестицій, що сприятиме збільшенню туристичних потоків, зростанню надходжень від провадження туристичної діяльності, збільшенню об’єктів відпочинку та відсотка зайнятості населення області.”[10]

Третє місце за ресурсним потенціалом посіла АР Крим. В зв’язку з незаконною анексією півострова у 2014 відсутні актуальні статистичні дані щодо регіону. Україна на даному етапі не контролює територію АР Крим, тому про розвиток туризму на півострові нічого не відомо. АР Крим має дуже високий ресурсний потенціал, як природний так і культурний. Також, на території регіону знаходиться один із об’єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Херсонес Таврійський).

Високий потенціал має і Київська область, яка займає 4 місце у рейтингу. Найвищий показник регіон має і по туристичним прибуттям (понад 327 тис. туристів за 2019 рік, з яких майже 74 тис. іноземних туристів і 253 тис. українських), і по насиченості закладами харчування та розміщення область займає найбільший відсоток. У регіоні на 2019 рік функціонує 231 суб’єкт

туристичної діяльності. Щодо ресурсів, то майже 11% від усієї території області складає ПЗФ, а культурно-історичних об'єктів налічується понад 6000, з яких два –це об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Києво-Печерська лавра та Софіївський собор). На сайті Київської ОДА є розпорядження щодо програми “Розвитку туризму Київської області на 2020-2022 роки” наказом від 27 грудня 2019 року. [8]

5 місце займає Дніпропетровська область, яка має найбільшу кількість історико-культурних об'єктів серед усіх областей, на державному обліку перебуває 11708 пам'яток. ПЗФ займає всього лиш 3.12 % від усієї території регіону. Інша ситуація з туристами, яких за 2019 рік в'їхало усього 9949 чоловік і це тільки громадяни України. Інформація щодо іноземних туристів, на сайті Державної служби статистики, відсутня. Дніпропетровська область має низький відсоток насиченості закладами харчування та розміщення. А от функціонуючих туристичних агенцій та туроператорів усього налічується близько 429. Завдяки значним покладам корисних копалин, потужній промисловій базі, розвинутому агропромисловому комплексу Дніпропетровська область займає одне з перших місць в Україні по рівню економічного розвитку, особливо у таких галузях, як гірничо-видобувна і харчова промисловість, металургія, енергетика, рослинництво. Туризм не є пріоритетною галуззю економіки, але програма щодо розвитку туризму існує. Програма “Розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014-2022 роки” від 20.06.2014 року[11], на мою думку вже застаріла, адже туризм- це туризм дуже мінлива галузь і правильно б було оновлювати програму розвитку кожні 4-5 років. Мета програми-формування виняткового і різноманітного туристичного продукту регіону, просування його на внутрішньому та міжнародному ринках шляхом рекламно-інформаційної кампанії, розвиток туристичної інфраструктури належного рівня. Головна проблема- не серйозне відношення до великого культурно-історичного потенціалу області і відсутність якісної, сучасної інфраструктури.

Львівська область посіла 6 місце з майже 8% ПЗФ та 8479 культурно-історичних пам'яток, з яких історичний центр Львова входить до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. На 2019 рік у області функціонує 372 суб'єкта туристичної діяльності, що являє собою найвищий показник в Україні. Щодо туристичного потоку, то показник теж один з найбільших серед усіх областей- 69927 чоловік, з яких 5435 іноземці та 64492 українці. Взагалі область мало насичена закладами харчування і розміщення. Більша частина їх зосереджена саме у місті Львів куди прямує найбільша кількість туристів. ОДА затвердила "Програму розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2021-2025 роки". Цьогоріч на її реалізацію передбачено 3 млн грн з обласного бюджету і 48,7 млн грн – з додаткового фінансового ресурсу. Словами керівниці управління туризму та курортів Львівської ОДА Наталі Табаки: -“Втілення програми активізує розвиток туризму у громадах, забезпечить промоційну кампанію Львівщини як туристичного напрямку, створить сприятливі умови для залучення грантових коштів та інвестицій у розбудову туристичної та курортної інфраструктури.”[13]

7 місце- Запорізька область, яка має всього лиш 5,8% ПЗФ і вихід до Азовського моря, а культурно-історичний фонд налічує аж 8906 об'єктів. Щодо туристичного потоку- за 2019 рік на територію області прибуло 8620 туристи (182 іноземця і 8438 українця). З інфраструктурою трішки краще, ніж у Центральних регіонів, але її стан не відповідає сучасним стандартам. На території області функціонує 153 суб'єкти тур. діяльності. На сайті ОДА Запорізької області можна прочитати про “Програму розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму на 2016-2020 роки”, яку затверджено депутатами обласної ради на четвертій сесії, але нова програма перебуває у стадії розробки. Одним із пріоритетних напрямів визначено розвиток регіону як історико-культурного та туристично-рекреаційного центру Півдня України.[12]

Проблеми ті ж самі- відсутність актуальної програми розвитку, застаріла інфраструктура, хоча ресурсний потенціал у області високий.

Хмельницька область посіла 8 місце серед усіх областей України. Регіон має один з найвищих показників по природним ресурсам-це 15,15 % ПЗФ від усієї площі території. Також, Хмельниччина має один з об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Пункт геодезичної дуги струве), а всього територія налічує 2896 пам'яток історико-культурної спадщини. У 2019 році область прийняла всього лиш 3385 українських туристів, дані щодо іноземних туристів відсутні. Рівень насиченості закладами харчування і розміщення низький. На території області функціонує всього лиш 88 суб'єктів туристичної діяльності. В рамках розробки проекту “Програми розвитку туризму Хмельницької області на 2021-2025 роки” на сайті ОДА визначено основні перспективні напрямки туризму: розвиток екотуризму (зелений туризм, велотуризм, спортивний туризм, туристично-рекреаційні зони, курорти)в області.[14]

Останній регіон з високим ресурсним потенціалом-це Харківська область, яка займає 9 місце в рейтингу. ПЗФ складає 2,38% (понад 74 тис. га), а от культурно-історичний фонд 9474 об'єкта. Туристичний потік у 2019 році-всього 8647 чоловік, з яких 223 іноземці. Насиченість закладами харчування і розміщення, як і у всіх східних областях, дуже низька. На 2019 рік у області функціонувало 260 суб'єктів туристичної діяльності-досить непоганий показник. На сайті ОДА розміщена програма “Розвитку культури, туризму та охорони культурної спадщини Харківської області на 2019-2023 роки” затверджена від 6 грудня 2018 року. Мета- реалізація державної політики в галузях «Культура» і «Туризм» на регіональному рівні, формування у населення області духовних та моральних цінностей, патріотизму, виховання естетичної культури особистості як фундаментальних складових демократичного суспільства, покращення якості надання послуг у сфері культури і туризму для мешканців та гостей області, створення умов для розвитку сфери охорони культурної спадщини, забезпечення належного рівня збереження та використання об'єктів культурної спадщини, розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, задоволення культурних і духовних потреб людини.[6]

Далі області з середнім ресурсним потенціалом-Житомирська (10 місце), Черкаська (12 місце), Одеська(13), Полтавська (14) та Луганська (15) мають значний культурно-історичний потенціал, тому у перспективі можна активно розвивати культурно-пізнавальний туризм.

Івано-Франківська (11 місце), Рівненська (16) та Волинська (17) мають дуже високий природно-рекреаційний потенціал. У перспективі розвиток рекреаційного та зеленого туризму.

Області з низькими ресурсними показниками- Сумська (18 місце), Тернопільська (21), Закарпатська (22), Чернівецька (23) та Донецька (25) мають хороші показники по природно-рекреаційному потенціалу, тому у перспективі розвивати рекреаційний та зелений туризм.

Миколаївська (19), Кіровоградська (20) та Вінницька (23) мають значний культурно-історичний потенціал, тому у перспективі розвиток культурно-пізнавального туризму.

Аналізуючи всі області по різних показниках можна зробити висновок, що основними проблемами, які заважають розвитку туризму є:

- відсутність достатньої кількості якісної туристичної інфраструктури;
- не визнання туризму, як перспективної галузі економіки;
- відсутність у більшості регіонів готової правильної програми розвитку туризму;
- відсутність розуміння та правильної оцінки ресурсного потенціалу регіону.

Висновок до розділу 3

Розрахунок інтегральних показників туристичного рейтингу регіонів був здійснений методом “Нормування показників” (описаний в підрозділі 1.3).

З таблиці 2.6 видно актуальний туристичний рейтинг регіонів України. Області з високим потенціалом: Чернігівська (1), Херсонська (2), АР Крим (3), Київська (4), Дніпропетровська (5), Львівська (6), Запорізька (7), Хмельницька (8), Харківська (9). Області з середнім потенціалом: Житомирська (10), Івано-Франківська (11), Черкаська (12), Одеська (13), Полтавська (14), Луганська

(15), Рівненська (16), Волинська (17). Области з низьким потенціалом: Сумська (18), Миколаївська (19), Кіровоградська (20), Тернопільська (21), Закарпатська (22), Вінницька (23), Чернівецька (24), Донецька (25).

Актуальний туристичний рейтинг регіонів України ґрунтується на природних та культурно-історичних ресурсах, але для повного розуміння ситуації, як вже було згадано раніше, треба враховувати і інші не менш важливі фактори: насиченість регіонів суб'єктами туристичної діяльності, наявність туристичної інфраструктури та імідж і популярність регіонів серед туристів.

Аналізуючи усі фактори розвитку туризму по окремим регіонам України видно чіткий контраст. Области з високими показниками туристичних ресурсів займають середні показники туристичного потоку і завжди це пов'язано проблемами, які заважають розвитку туризму :

- відсутність достатньої кількості якісної туристичної інфраструктури;
- не визнання туризму, як перспективної галузі економіки;
- відсутність у більшості регіонів готової правильної програми розвитку туризму;
- відсутність розуміння та правильної оцінки ресурсного потенціалу регіону.

ВИСНОВКИ

Регіон - це адміністративно-територіальна одиниця регіонального рівня, яка поділяється на райони, є територіальною основою утворення та діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з метою здійснення державної регіональної політики, забезпечення збалансованого просторового розвитку та надання населенню визначених законом високоспеціалізованих публічних послуг. Україна — унітарна держава, регіонами якої є 24 області, 1 автономна республіка (АР Крим) і 2 міста зі спеціальним статусом: Київ і Севастополь. У своїй роботі я розглянула кожен адміністративний регіон (область) України, як окрему туристичну систему і спираючись на статистичні дані та певні критерії буду оцінювати кожен із них.

За допомогою статистичного методу, а саме пошуку та обробки туристичної статистичної інформації, можна аналізувати та робити висновки щодо розвитку туризму як в країні так і в окремих її регіонах. Актуальну статистичну інформацію щодо туризму була взята з офіційних сайтів Державної служби статистики України, Міністерства культури України, ОДА різних областей та ін.

Основними показниками для визначення розвитку туризму є:

- кількість суб'єктів туристичної діяльності;
- насиченість території туристичною інфраструктурою та її стан;
- туристичні потоки;
- наявність природно-рекреаційних та культурно-історичних ресурсів.

Актуальний туристичний рейтинг регіонів України був сформований на основі інтегральних показників туристичних ресурсів, обчислених “Методом нормування показників”.

Отже, з таблиці 2.6 видно актуальний туристичний рейтинг регіонів України. Області з високим потенціалом: Чернігівська (1), Херсонська (2), АР Крим (3), Київська (4), Дніпропетровська (5), Львівська (6), Запорізька (7), Хмельницька (8), Харківська (9). Області з середнім потенціалом:

Житомирська (10), Івано-Франківська (11), Черкаська (12), Одеська (13), Полтавська (14), Луганська (15), Рівненська (16), Волинська (17). Області з низьким потенціалом: Сумська (18), Миколаївська (19), Кіровоградська (20), Тернопільська (21), Закарпатська (22), Вінницька (23), Чернівецька (24), Донецька (25).

Аналізуючи всі області по різних показниках можна зробити висновок, що основними проблемами, які заважають розвитку туризму є:

- відсутність достатньої кількості якісної туристичної інфраструктури;
- не визнання туризму, як перспективної галузі економіки;
- відсутність у більшості регіонів готової правильної програми розвитку туризму;
- відсутність розуміння та правильної оцінки ресурсного потенціалу регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреології та рекреаційної географії / О.О. Бейдик. –К.: Палітра, 1998. - 130 с.
- 2.Гаврилюк С.П. Конкурентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу / С.П.Гаврилюк. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 180 с.
- 3.Закон України про адміністративно-територіальний устрій. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG2LP00C?an=3>
- 4.Климов О.В. Природно-заповідний фонд Харківської області / О.В. О.Г. Вовк, О.В. Філатова та ін. – Х.: Видавничий дім “Райдер”, 2005.- 304 с.
- 5.Марценюк Л. В. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні / Л. В. Марценюк // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2015. – № 3. – С.76-82.
- 6.Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації. URL: <http://kharkivoda.gov.ua/uk>
- 7.Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 8.Офіційний сайт Київської обласної державної адміністрації. URL: <http://koda.gov.ua/>
- 9.Офіційний сайт Чернігівської обласної державної адміністрації. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?tp=main>
- 10.Офіційний сайт Херсонської обласної державної адміністрації. URL: <https://khoda.gov.ua/>
- 11.Офіційний сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації. URL: <https://adm.dp.gov.ua/>
- 12.Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL: <https://www.zoda.gov.ua/>

- 13.Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації. URL:
<https://loda.gov.ua/>
- 14.Офіційний сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. URL:
<https://www.adm-km.gov.ua/>
- 15.Офіційний сайт Міністерства культури України. URL:
<http://mincult.kmu.gov.ua/control>
- 16.Окландер М.А. Проблеми формування маркетингової системи країни / М.А. Окландер. – Київ : Наукова думка, 2002. – 167 с.
- 17.Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО). URL:
<http://www.unwto.org>
18. Інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства енергетики та захисту довкілля України з питання “Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць”.-Київ, 2020.-99с.
19. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітковська [та інші] / за ред. А. З. Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.
- 20.Покоłodна М. М. Туристське краєзнавство: навчальний посібник / М. М. Покоłodна, Л. Д. Божко; Харк. нац. ун-т міськ. господарства ім.. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 310 с.
- 21.Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 13. С. 180.
- 22.Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н. О. Алешугіна, О. В. Барановська, М. О. Барановський, О. О. Зеленська, І. В. Смаль, І. М. Філоненко. - Чернігів: Вид-во ЧНТУ. – 492 с.
- 23.Смаль І.В. Основи географії рекреації та туризму : навч. посіб. / І.В. Смаль. – Ніжин : НДПУ, 2004. – 105 с.

24.Тонкошкур М. В. Туристське країнознавство: Підручник / М. В. Тонкошкур, М. М. Покоloodна, І. Л. Полчанінова; Харк. нац. акад. міськ. Господарства. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 473 с.

25.Украина туристическая: [Путеводитель]. – К.: Укрвнешинтур, 2004. – 64с

Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К.: ЦНЛ, 2007. – 311 с.

26.Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К.: ЦНЛ, 2007. – 311 с.

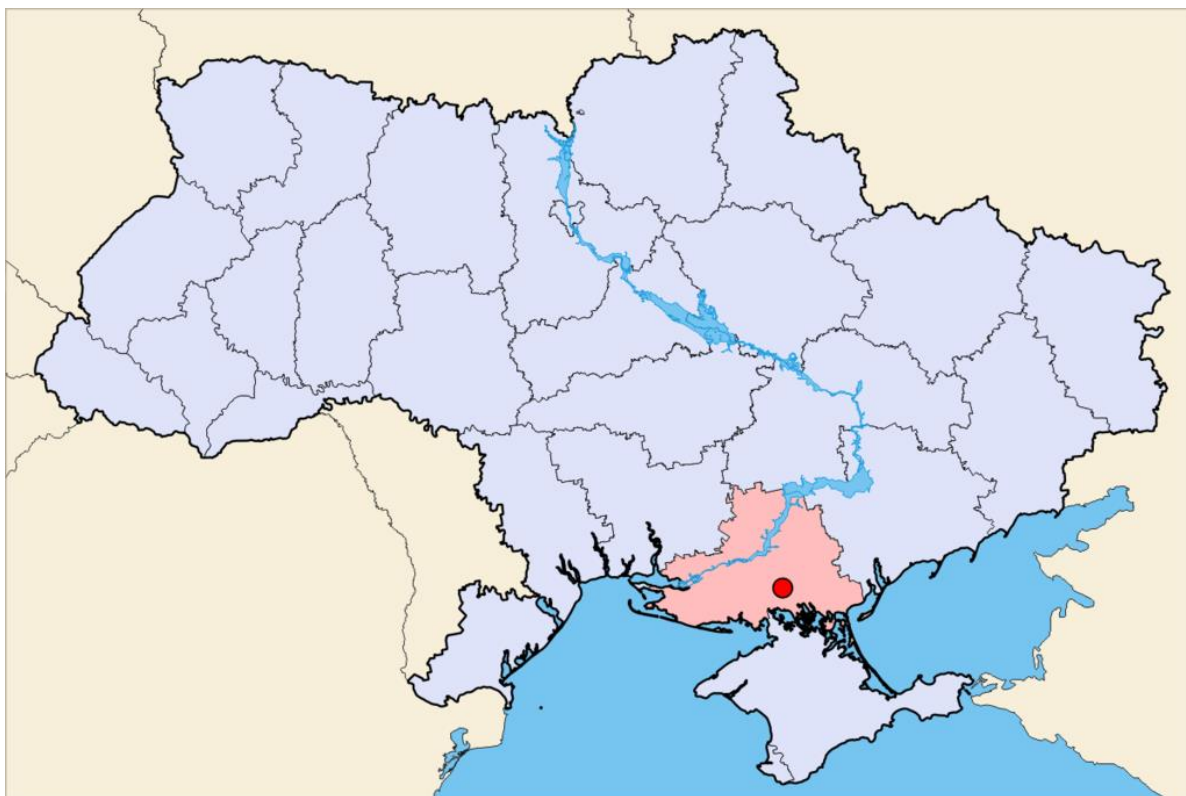
27.Шабардіна, Ю. В. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору [Текст] : дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / Ю. В. Шабардіна, Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів, 2011 р.

28.Яковчук О.В. Оцінка туристичного потенціалу України / О.В. Яковчук // Географія та туризм. – 2017.

ДОДАТКИ

Додаток А

Місцезнаходження на карті України біосферного заповідника “Асканія-Нова”

Додаток Б

Карстова печера на території Тернопільської області

Додаток В

Термальний басейн в місті Берегове Закарпатської області

Додаток Г

Термальний басейн в селі Косино Закарпатської області

Національний Чернівецький університет (об'єкт ЮНЕСКО)

